

ahogy az orosz nép többsége sem volt bolseviki. Oroszországban a béke és kenyér áhítása hozta a hívők tömegét Leninékhez: ne csodálkozzunk, ha a bolsevizmus mindjobban urrá lesz a volt császári birodalom éhezõ, fáradt népe között is.

A Putilov-gyár munkásai alkották az orosz kommunisták legerõsebb támaszát. Nálunk a vas- és fémmunkások december 13-iki gyûlésén hangzik el elõször nyílt kommunisztikus programbeszéd. Ugyanakkor más helyen Hock János ki mondja, hogy a polgári követelések maximumát összhangba kell hozni a szocialista követelések minimumával. A magyar forradalom talán most éli át az orosz revolúció augusztusi idõszakát, amikor ugyyszólván napról-napra változott és balfelé toldott el a kormány politikája.

Tagadhatatlan, hogy eddig egytõn haladtunk az oroszokkal. Keresztuttra értünk!

Polányi Károly: „Internacionale“

Hevesi Gyula és Komját Aladár új folyóiratát melegen köszöntjük. Új hang, új szándék, új irány. Meggyõzõdött, de nem iskolás, hívõ, de nem bigott, lélek és szellem, lelkenkezés és szellemeskedés nélkül.

Marxista folyóirat a marxizmus harmadik emberöltõjében.

Nem azért hivatkozik Marxra, hogy felmentse magát a gondolkodástól, hanem avégbõl, hogy kötelezze magát arra. Az eszmélés lelkiismerete kíséri a munkáját, amely nem engedi meg a kettõs árulást: elhallgattatni a halk, legbensõbb aggályt a külsõ dolgok tudományával, de lemondani viszont a tudomány igényeirõl külsõ õjelszavak hangos aggályai elõl meghátrálva. A kettõs önfeláldozás utját választja: a belsõ szót kikiáltani a süket világba és amit az meghallani nem tud, cselekvéssel tenni valósággá rajta és másodszer, ami ennél is nehezebb, süketnek maradni az intellektuális nirvána mámorát ígérõ jelszavak iránt, a világ valóságát, ezt a mi objektív lelkiismeretünket, az igazi tudományokban megismerve és elismerve.

*
A Szabadgondolat számos cikkére történik benne hivatkozás.

A pacifizmus, az osztályharc és a szellemi munka érték-elmélete, ezekrõl van szó, valamennyi pedig egyetlen fõprobléma körül csoportosul: a történelmi materializmus körül.

A történelmi materializmus a XIX. század harmadik negyedének és a XX. század elsõ negyedének uralkodó eszméje

volt. Alap gondolatai meghódították a burzsoázia vezetőit is és erre az alapra állottak munkások, tőkésék egyaránt. A szak-szervezet és a munkaadó szervezet — a két vezérképlet — két front felé hirdették a közös hitet. »Az emberi társadalomban csak termelési rendszert, az emberi történelemben pedig csak gazdasági tényezőknek automatikus működését látni, — ezt a beállítást a burzsoázia vezetői a proletariátus teoretikusaitól vették át.« »E közös illúziók voltak korunkban azok, amelyek az eszmei és a szellemi erőktől a történelmi hivatottságot megtagadták és mint valami elkerülhetetlen fatumot vonultatták fel a gazdasági munka uralmát a szellem munkája felett.« (Szegedi beszéd 1918 dec. 1). A burzsoázia minden elméletirója és minden sajtó-organuma a legdurvább történelmi materializmus alapján áll. Ahogy a szocializmust a munkások: úgy indokolták meg a nacionalizmust és az imperializmust a burzsoák az anyagi érdek jel-szavával. Ez a sajtó a munkásmozgalomban csak »a kapitalizmus elleni támadást« lát, a politika szerinte csak »az érdekek ütköz-
zöttere«, a láborut csak »a kereskedelmi versengés okozza.« Piacok, kikötők, gyarmatok azok az »érdekek«, amelyekkel minden érdekellenes esztelenséget igazolni lehet. Az anyagi érdek az egyedüli realitás számára és ha így tulságosan abszurd eredményekre jut, a »képzelt érdekekkel« bővíti ki a »valódi érdekek« tanát. Még ekkor sem látja be, hogy az érdek képzetek vagyis a képzetek, nem pedig a képzelt érdekek vagyis az érdekek a döntő hatóerők. Az érdek illúziója annyira uralkodik ezen a szemléleten, hogy még az erkölcsi és eszmei indító okokat is eszmei és erkölcsi érdekeknek konstruálja meg, csak hogy számára valóságuk lehessen. A »kapitalizmus, mint szükségesszerű fejlődési stádium« az a közös hit, amelyben burzsoá marxisták és proletár marxisták találkoznak. »A kapitalisztikus fejlődés-menet« csodálatos kényszerképzete az ortodox marxizmust, — nem a nevet, hanem történelembölcseleti lényegét, — páratlan sikerhez segítette korunk polgári gondolkodásában. »Tőle veszi ugyanis át a történelmi materializmusnak azt a fogalmazását, amely a társadalmat az uralkodó gazdasági rendszerrel, — a kapitalizmussal — kimerítettnek látja, tőle az osztályharc elméletének azt a szembeállítását, amely a magántulajdon központi jelentőségét alapul véve tőkésre és munkásokra bontja a társadalmi strukturát, legfőképp pedig akkor ragaszkodik a marxista doktrínákhoz, amikor a társadalmi fejlődés menetrend-jével kézzel véli megállapíthatni a maga politikájának az utját.« (»Radikális Párt és Polgári Párt«. Különlenyomat a Szabadgondolat 1918. 9. sz. 6. oldal).

A történelmi materializmus, mint egyetemes történelembölcseleti szemlélet, a múlté. Nagy horderejű felfedezései (bizonyos értékeitelmeink tartalmának függése a termelési viszonyoktól, az osztályok és azok harcának a létezése stb.), ma a társada-

lomtudomány közki-
értelemben vett met
történelmi módszerül
történetírásnak nélkülö
gának egyik legfont
Akár történelem-, a
számára pedig egy
A vulgár-történe

Az ellen a marxist
hallottam már pl., h
erkölcs«. Meg kelle
nelmi materialisták
Marx ideológia — e
A történelmi ma
sön, de valahára.

A Galilei Kör Kör januári

A Galilei Kör r
emberek érdeklődés
litikai mozgalom áll
mányosan megalapo
lyólag — horribile
lett természettudomá
ket is felvett progr

Mindenekelőtt k
lyet a Galilei Kör K
elestett Spartacus-tár

A Kör program
a szocialista társada
gazdasági feltételeirő
szinte klasszikus ért
kell említenünk azt
konómiairól Kele
hónapban igen gazd
társadalomtudományi
analizisről hetenként
nünk azt az intenzív
velésére fordított. He

*) A Galilei Kör
vállal felelősséget.

lomtudomány közkinccsei. Mint »a valóság dialektikája« a rossz értelemben vett metafizika túlhaladott csökevénye. Gazdaságtörténelmi módszerül heurisztikus jelentősége rendkívül. A történetírásnak nélkülözhetetlen szempontja. Az általános szociológiának egyik legfontosabb elmélete. De filozófiának értéktelen. Akár történelem-, akár erkölcs filozófiának. A gyakorlati etika számára pedig egyszerűen nincsen.

A vulgár-történelmi materializmusról itt nem is szólunk. Az ellen a marxistáknak kell megvédeniök Marxot. Olyat is hallottam már pl., hogy a történelmi materializmus szerint »nincs erkölcs«. Meg kellene tiltani, hogy az ilyenek magukat történelmi materialistáknak nevezzék. Vajjon mennyit értenek ezek Marx ideológia — elméletéből?

A történelmi materializmus kérdéséről a vita megnyílt, Későn, de valahára.

A Galilei Kör vezetőségének jelentése a Kör januári működéséről*)

A Galilei Kör ma, mikor — lélektanilag érthetően — az emberek érdeklődésének mindent felszívó centrumában a politikai mozgalom áll, még sem tett le mindenkori céljáról: tudományosan megalapozott világnézet neveléséről. Ebből kifolyólag — *horribile dictu* — aktuális mozgalmi kérdések mellett természettudományi, lélektani és szociológiai határkérdéseket is felvett programjába.

Mindenekelőtt ki kell emelnünk azt a gyászünnepelet, amelyet a Galilei Kör Karl Liebknecht, Róza Luxemburg és elesett Spartacus-társainak emlékezetére tartott.

A Kör programját az az előadásciklus dominálta, mely a szociálista társadalomba való átmenet politikai, lélektani és gazdasági feltételeiről szólt. Ezek mellett, aktualitásuk egyben szinte klasszikus értékük miatt jelentőségben első helyen kell említenünk azt a két előadást, melyet a termelési ökonomiáról Kelen József tartott. Az orvosi szakosztály e hónapban igen gazdag programmal szerepelt: természet- és társadalomtudományi határkérdésekről, eugenetikáról, pszichoanalízisről hetenként több előadást tartott. Meg kell említenünk azt az intenzív munkát, melyet a Kör középiskolások nevelésére fordított. Hetenként átlag három előadást és több sze-

*) A Galilei Kör vezetősége csak a hivatalosan kiadott jelentésért vállal felelősséget.

mináriumot tartott az általános szociológia, természettudományok, közgazdasági stb. ismeretek köréből.

A Kör előadásai mindenkor igen látogatottak voltak, bizonyosságul annak, hogy a Kör közönsége szükségét érzi a cselekvés miatt szükséges pártdogmák mellett egy szélesebbkörű tudományos ismeretszerzésnek is. Ez a tény csak megerősítheti a Kört abban az elhatározásában, hogy — több helyről jövő rosszalás dacára — munkáját az eddigi szellemben folytassa: megóvja az embereket a kizárólagos politizálás mellett elkerülhetetlen egyoldalúság és elfogultságtól mindenemü tények és elméletek objektív és kritizáló ismertetése által. A feszültségnek az az állapota, mely ma a politikai mozgalmakban uralkodik, a különben objektívet is letériti az objektivitás konzekvens utjáról. Ha mégis megközelítőleg tiszta képet akarunk kapni a dolgok állásáról, nincs más mód, mint a különböző irányban elfogultakat kritikával meghallgatni. Ezt tette és akarja tenni a Kör a jövőben is s ha eddig nem sikerült minden véleményt egyenlően megszólaltatni, abban nem a Kör volt a hibás. Rajta kívül álló erőknél mulott, melyeket azonban a jövőben leküzdhetni remél.

Szerkesztői hírek

Orvos, Budapest. Az egészségügy szocializálásának kérdéséhez dr. Gimesné dr. Hajdu Lily és dr. Flamm Sándor szólnak legközelebb hozzá. A zellemi munkáról dr. Iván András tollából hozunk közleményt a következő számban.

Olvasóinkhoz! A SZABADGONDOLAT 1919 január 1-től kezdve havonta kétszer jelenik meg, hogy az eseményekkel közvetlenebb kapcsolatot tarthasson fenn. Munkánk azonban csak úgy lehetséges, ha olvasóink támogatnak és minden előfizetők legalább még egy előfizetőt szerez.

Lapunk előfizetési ára 1919 január 1-től egész évre 30 K., fél évre 15 K. Diákoknak és munkásoknak fél évre 12 K. Egyes szám ára 1'60 K. Egyben kérjük előfizetőinket, kik olcsóbb előfizetési árt fizettek, hogy a különbözetet küldjék be, mert az emelkedő előállítási árak következtében jelenleg minden előfizetőnkre ráfizetünk.

A SZERKESZTŐSÉG.

Minden cikkért szerzője felelős.

Felelős szerkesztő és kiadó: Polányi Károly

Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Váci-körút 33.

Kiadóhivatali órák: minden hétköznap d. u. 5—9. Szerkesztőségi órák: csütörtök este 6—8.

„HELIOS” SAJTÓIPARI ÜZEM, V., FALK MIKSA-UTCA 26—28.

SZABAI

IX. ÉVFOLYAM

Helvéth Géza:

L. N. Tolstoj, aki Sz olyan okos ember, min: be a naplójába: »Végt kifejteni: A szervezettse: szes emberi, személyes. gyökeredzik minden ba: bácsolnak, demoralizáljá: sem hibás mindebben.

Halálba korbácsolják: dolatlanok, tulzottak-e: zettségg és szervezkedés: zanak? De nem, még e: vak is halványak, erőtle: melyeket a szervezettse: dálása — azelőtt is, az: szavait mormolva, gyíll: egymással szemben az e: seregekké szervezeten, kító, zuzó halált ezernyi: pezete — tüzéséggé sze: ték halálra ártatlan, gya: bertársaik — hadbírság: apró emberi szempontok: lás, kitépott gyümölcsfák: tek síró özvegyektől, vé: ről, fájdalmas kúrtól és: halálhőrgéséről, — dönt: